

Грижите за германския работник по времето на националсоциализма

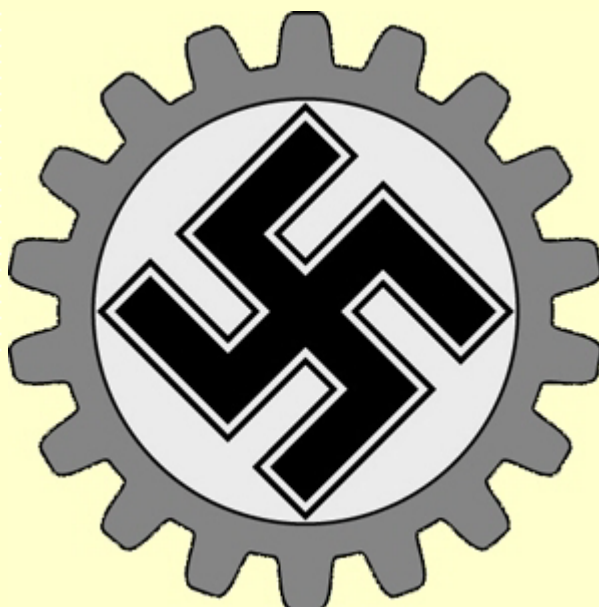
Съдържание:

I. Пътят на националсоциализма

1. Напорът на новите сили на общността	2
2. Оборване на някои възражения	3

II. Работникът и германският социализъм

1. Социализмът и фабричната общност	5
2. Професионалните състезания и подборът на най-способните	8
3. Борбата на предприятията за по-големи достижения	9
4. Планомерна политика по отношение на надниците	12
5. Германският Трудов Фронт	14
Освобождение от всякакво пролетаризиране	19

I. Пътят на националсоциализма

1. Напорът на новите сили на общността

Наследството на социалните, реформатори в Германия беше подето от нови сили. Нови сили смениха хората и организациите, които в либералистично управляваната държава на партиите и на интересите, се бореха за уреждането на условията на труда и на заплащането му. Тази смяна беше необходима. В много случаи беше смекчена твърдостта и по отношение на лицата. Задачата на новото устройство не можеше да бъде оставена в ръцете на ония, които замръзнаха (поради липса на творческа фантазия) в своята борба в държавата на интересите - колкото и героични да са били начинките на тази борба. Цялата отговорност трябваше да бъде възложена на носителите на националсоциалистическата обновителна сила. Те спечелиха народа и завладяха държавата: те трябваше да извършат политическата революция и в нейния социално-политически сектор. Никой разумен човек не би очаквал нещо друго в случай на една победа на националсоциализма. Това могъщо народно движение стигна до поемането на властта, подготвено по всички линии и беше предварително оформило в себе си дори всички обществени функции, които имаше да поеме и нито на едно ръководно място нямаше нужда от помощта на сили, които не бяха участвали в неговата борба.

Новите сили по бяха както често искаха да вярват в чужбина, „социалреакционери“; те ни най-малко не бяха готови да се откажат от която и да било позиция, която работническото си беше, извоювало в държавата на интересите. Но техният идеал надхвърляше досегашните синдикални успехи и социалните реформи: националсоциалистическата революция освободи пътя за един нов вид социализъм.

Млади и въодушевени сили подеха борбата против крепостта на капитализма, която социалната политика отдавна беше подготвила за атакуване. Те бяха въодушевени от себеотрицание и силен другарски дух. В тяхната по-калена младост тръпнеше най-доброто наследство от някогашното младежко движение и сред родената в копнеж песен на Херман Клаудиус, в така много пътата „Когато ний един до друг вървим“ се преплиташе по-резкият тон на превърналото се в мит преживяване на Световната война. Това движение, не искаше да поправа и да преговаря, а да действа и да обновява. Тази сила то не признаваше на никаква класа и на никакво съсловие, то диреше целия народ; то оформи неговата воля, дисциплинира неговата енергия в бойни съюзи, гореше с жарта на Фюрера за Германия - но за Германия на великия, пробуждащ се народ и за държавата на живата общност и на социалната справедливост.

Професор Брет дьо ла Гресей, от университета в Бордо, изнесе в своя генерален доклад пред втория международен конгрес за социална политика в 1937 г., че германският законодател бил изоставил работодателя и работника „под господството на националсоциалистическото движение и на държавата“. Френският учен казва това като укор, но все пак си струва да извлечем от неговото малко криво определение здравата ядка и спокойно да застанем зад нея. Защото, според казаното до тук, свързването на водачите на предприятията и на техния персонал с идеята на националсоциализма има наистина решаващо значение. Това свързване означава свободно приемане на задължения, които всички части изпълняват с оглед на народната цялост. Идеята за общността стон над всички групови и единични интереси.

2. Оборване на някои възражения

На някои чужденци това няма да звучи твърде приятно. Но скоро ще се появят съмнения. Защото разглеждайки положението на германския работник, той е леко склонен да подцени три неща: първо, размера на спонтанността и на доброволността; второ - независимостта на водачеството и трето - революционната сила на движението.

Преди да се обърнем към основните черти и факти на новия строй, нека си позволим да кажем няколко думи за тия възражения, които са ни познати от множество разговори.

Стегнатата дисциплина, която цари в националсоциалистическа Германия във всички области, често бива свързвана с липса на собствена решителност у отделния индивид или дори бива тълкувана като смърт на всяка доброволност в обществения живот на германския народ. При това се изпуска из предвид много нещо. Преди всичко, не бива да се забрави пито за миг, че водаческата държава, по своята същност, коренно се различава от всяка диктатура. Адолф Хитлер винаги с повтарял въпроса: „Какво бих бил аз без вас?” Безпримерните пълномощия на Фюрера почиват на доверието на народа - както на изрично и постоянно вотираното съгласие на народната воля с волята на Водача, така и на спонтанното *да*, което германският народ всекидневно и при хиляди случаи, съвсем явно или в мълчалива себеотдайност изказва за делото на мъжа, в когото германският народ вижда своето собствено въплъщение. Нищо по-лесно от това, германската водаческа държава да бъде представена като най-истинска демокрация, ако това не беше недоразумения, заключаващи се в историческото съжителство и обръчение на демократическата мисъл с парламентаризма и либерализма на 19 век.

Разликата между водаческата държава и обикновената демокрация не е в това, че последната оставя народа сам да решава съдбините си, докато първата управлявала автократично, без да бъде питан народа - а в това, че в парламентарната държава една частична и най-често свързана с материални интереси воля се смята за упълномощена да действа от името на всички, но при всяка стъпка бива спъвана от надзора на работодателите и от недоверието на останалите, докато във водаческата държава, щом веднъж вече е дадено пълномощието за водачеството, ръководството бива извършвано без колебания и без да бъдат подлагани на предварително парламентарно гласувано отделните решения. Тази черта преминава през всички органи на националсоциалистическата държава. Примерното решение е доброволно и то както всяко добро (в методичен смисъл) статистическо допитване до масите, бива взето с едно ясно „да” или „не”. А едно „да”, наистина, означава „да”, а не „да, но...”

Най-значителните решения на Фюрера са утвърдени и с народно гласуване. Принадлежността към Националсоциалистическата германска работническа партия е не само доброволна, но тя зависи и от положителния изход на процедурата по приемането; и все пак, винаги се налага да се спре приемането на нови членове за дълги периоди, за да може да се тури в ред този наплив. Също така напълно доброволно е членуването в голямата „организация на трудещите се германци на челото и на юмрука”, Германския Трудов Фронт (въпреки обратното мнение на господин Жуо)

и повече от 20 милиона души, които членуват там, спонтанно и поотделно са се решили да станат членове. Твърдението, че който не е член на ГТФ, не можел да намери работа, е лъжливо и глупаво. Също така доброволно е и участието в двете национал-социалистически съревнования, които всяка година увличат милиони работници и чиновници и стотици хиляди предприятия: „Общогерманското професионално състезание” и „Борбата на германските предприятия за повече достижения”. Това са само някои от най-важните признаци за духа на свободно подчинение, който владее в германската социална организация.

Водаческият принцип означава: недвусмислена отговорност. Сам Фюрерът е призован от самия народ да бъде водач: но всяка отделна отговорност се влива, в неговата генерална отговорност. Затова заемането на всички длъжности в държавата и в движението става „отгоре” надолу, значи, с назначаване, а не чрез избор. От само себе си се разбира, че тия, на които се поверяват тези длъжности, не могат да работят, ако нямат доверието на тия, които те водят. Но обстоятелството, че те не са зависими от тях, им гарантира свободно творчество, отговорно само пред Фюрера и закона. А централното водачество е независимо във всички посоки. Милионната партия, чиновничеството и войската са трите негови основи - три фактора, свободни от всяка зависимост от странични интереси; три фактора, които не са заинтересовани в „капиталистическо” отношение, а почиват, въз основа на тяхната идея и традиции в службата на общността. За разширението на същата готовност да се служи, се грижи цялото германско стопанско право.

Силата на националсоциалистическото движение, с която то налага смисъла на своята революция спрямо евентуалната съпротива на противоположни стопански интереси, е много по-голяма, отколкото това личи в писаното право. Националсоциалистическата германска работническа партия, със своите поделения, е първостепенен и властен морален фактор, който може да извърши или да осуети много повече от това, което служебно е било наредено или забранено. В дружбата на Бойните съюзи и в държавната младеж, в Националсоциалистическата женска организация и в Германския Трудов Фронт и в националсоциалистическите организации на учителите, на правниците и пр. се събират и насочват към единни цели сили, които са в състояние с пример, подтик, предупреждение, обръщане на внимание и спонтанна намеса да запазят и във всекидневното волята на Фюрера от изопачаване и да я осъществяват дори и в най-малката ядка на народността и в най-малката стопанска единица.

II. Работникът и германският социализъм

1. Социализмът и фабричната общност

Само този, който държи сметка за тия три обстоятелства, може да разбере германската социална политика в ония области, които след вземането на властта от националсоциализма бяха коренно обновени и в които най-ясно личи обратът от обикновения антилиберализъм към социализма.

Това важи особено за фабричната общност и за защитата на социалната чест - значи, за двете централни понятия на Закона за националния труд от 20 януари 1934 г. И двете биха били безсмислени и без стойност, дори би било понятно подозрението, че чрез тях работничеството трябва да бъде заблудено и отклонено, - ако те бяха изолирани и не бяха части на едно основно нов по своя дух и форма стопански строй.

Фабричната общност на Третия Райх нито може да бъде свързана с отчасти твърде развитите в Германия достижения на патриархален дух на някои работодатели, нито пък има нещо общо с „жълтите“ интересчийски мерки, които по-късно обкръжиха патриархализма или го имитираха и компрометираха. Първите бяха все пак достойни за учудване, макар че в тях не може да се открие реалния принцип на едно модерно социално устройство. Но против последните трябваше да се поведе борба, все едно дали се касаеше за западно-германското им течение, или за по-изкусно действащото течение на д-р Натанзон в Берлин. Правилно беше, че германските работодатели, начело с Борзиг и Шинес, рязко се отказаха от тия „трудова общности“ и „трудова дружба“ в преговорите, които те водиха с работническите синдикати през ранното лято на 1918 г. по организирането на един „Централен комитет за сътрудничество между германските съюзи на работодателите и на работниците“. Честните работници, естествено, винаги са се отнасяли с недоверие към ония така наречени „жълти“ инициативи за „стопански мир“, така като те, без да признаят това, само използваха успехите от преговорите на синдикатите, а затрудняваха тяхното приключване. Това прикрито облагодетелствуване забулваше лъжливостта на принципа, който се харесваше на широки кръгове на желаещата спокойствие буржоазия, защото там бяха еднакво неспособни, както за, една социологическа анализа, така и за непреднамерена преценка и лесно ставаха жертва на лозунги, като тия за „готовност за работа“, „стопански мир“, „национално работническо движение“.

Наистина и при либералистичната стопанска система мирното разрешение на противоречията в интересите бе за предпочитане пред борбата - все едно, дали тази борба изхождаше от картелирането на работната ръка на пазара на труда (синдикатите), или от картелирането на суровите материали, на полуфабрикатите и пр. на стоковия пазар: всеки конфликт можеше да намали производството, или да бъде последван от други щети. Но един принципен отказ от подготовката за евентуални резки сблъсквания на интересите в държавата можеше най-малко да се очаква от работниците, така като те, по силата на опита, трябваше да се борят упорито за всяко подобрене на своето положение. Борбата между интересите е неразривно свързана с жизнените функции на „свободното стопанство“. Формите се променят и са меки или груби, открити или забулени; пропагандата е благородна или крещяща, с дрънкане на саби, отблъскваща: това не променя съвсем нищо в основното

състояние на нещата. И затова възможностите за спогодба бяха ограничени, въпреки действителната свързаност на всички заети в предприятието.

Действителната свързаност в предприятието можеше да се прояви напълно и общо, в духа на едно задоволяване на човека, когато стопанството самó, в своята цялост, се оказа готово да се подчини на закона на германската свобода, а това ще рече: да, служи с чувство на отговорност и напълно доброволно да поеме задължения. То трябваше напълно да напусне духа на британския вулгарен класицизъм и не само да разглежда закрилата на труда и обществените осигуровки като солидарно постижение на целия народ, но и да се откаже от теоремата за „собствената закономерност на стопанството“. Националсоциализмът подчини германското стопанство на своята идея. Той постигна това, което на марксизма, никога не се е удавало и никога няма да му се удаде, - нещо, на което не е в състояние никаква „стопанска демокрация“: преодоляването на капитализма без разрушаване на производителността, всестраниното разгръщане на стопански сили чрез авторитета на едно водачество, в чиято чистота и волева сила не може да има никакво съмнение.

Това не е една нова идеологическа форма на идеята за едно малко променено, в сравнение с предишното, състояние: новата действителност е осъществена идея. Водачеството на Райха никога не се отказа да защити със закон и с организация свободната воля за действие, към която то призовава, от смущаваното ѝ от страна на ония, чиито намерения не са така добри. Така трябва да се разбира организирането на германските селяни, което държи здраво в ръцете си водачеството на земеделеца, производството и пазарния ред.

Но така трябва да се разбира и органическият строеж на промишленото стопанство: отделните индустриални групи, имайки правото да дават нареждания и да искат сведения, осъществяват исканията на цялата промишленост и на държавата; на тях са подчинени особено картелите, на които е възложено уреждането на пазара. Това са само няколко важни примера, към които трябва да бъде добавено уреждането на задълженията на занаятчиите, областното законодателство за стопанството и културата, правата на органите за определяне и контролиране на цените, а така също и новото обществено право (особено това за акциите), задължението за надзора на баланса, надзорът на влоговете, девизното стопанство и направляването на външната търговия; само тогава можем да добием поглед върху широтата на извършения от новия социалистически строй пробив. Нито на едно място вече не решават личните интереси или стопанската или финансова мощ.

С това са създадени съвършено нови изходни точки за, уреждане на отношенията на труда и за всички правни отношения между принадлежащите на едно предприятие. Това, което беше оспорвано от капитализма и от неговата марксистическа сянка, а именно, възможността за истинска, възприета и одобрена и от двете страни общност в предприятието, можа сега отново да стане задача на всички трудещи се - нещо, което, всъщност, е напълно понятно и естествено. Защото, сега всички изпълняват необходими и общи задължения. Своеволието е отстранено във всички области - в програмата на производството, в използването на материалите, в цените, в намирането на пазари. Не че с това Германия е преминала към тоталния държавен социализъм! Въпреки всичко, така разностранната постройка на германското стопанство не може да се сведе към една така проста формула. Създадено бе едно дирижирано стопанство, което, естествено,

има достатъчно поле за своята гъвкавост и което ни най-малко не потиска или пролетаризира способния собственик на предприятие. Но националсоциалистическото стопанство няма нищо общо със стария индивидуализъм или с неговото колективистично продължение.

В действителност и в юридическо отношение, решаващото за фабричната общност е, че според § 1 на закона „работодателят, като водач на предприятието и чиновниците и работниците, като негови подчинени, работят заедно за постигането на целите на предприятието и за обща полза на народа и на държавата „С това е изразено безусловното съгласуване на целите на предприятието с общественото благополучие и с интересите на държавата, с което законодателят сам поема задължението със съответното направляване на стопанството да гарантира това съгласуване на интересите. Според § 2, водачът на предприятието има правото „да се грижи за благополучието на своите подчинени. Те са длъжни да спазват основаващата се на фабричната общност вярност“. От фабричната общност произлиза за водача на предприятието правното задължение, да създаде вътре в предприятието възможно най-добрите и съчетани с най-належащите интереси на народната общност трудови условия. Водачът на предприятието има до себе си един съвет на доверени лица (§5 и следните). Този съвет разглежда въпросите за повишение на производителността, за общите условия на труда - особено за реда в предприятието!- и за закрилата на труда в предприятието. Той засилва връзките между всички работещи в предприятието, урежда споровете и сътрудничи при установяването на наказанията въз основа на правилника за реда в предприятието. Водачът на предприятието му дава всички необходими сведения; по принцип, членовете на този съвет не могат да бъдат уволнявани. „Мнозинството на съвета, на доверените лица може да се обърне към комисаря на труда против решения на ръководителя на предприятието по уреждането на общите условия на труда, особено по реда в предприятието, ако тия решения изглеждат несъвместими със стопанските или социалните отношения в предприятието“ (§16). Райхскомисарът (райхстройхендер), - един държавен чиновник с извънредно големи пълномощия за дадената стопанска област, - решава въпроса по тези възражения и може да отмени издадените от ръководителя на предприятието нареждания и да ги замени със свои собствени (§19).

Практически още тук е изразено свързването на германския работодател с волята на политическото водачество; това впечатление, особено важно при преценяването на новия строй, се засилва още повече, когато човек прочете постановленията за „социалната чест“ (§35 и следните). Всеки член на фабричната общност трябва да бъде достоен за уважението, което е дължимо на неговото положение в предприятието. Груби простъпки срещу социалната чест са на лице, когато работодателят или неговите контролни органи, „злоупотребявайки с своята власт в злоумишлено използват работната сила на членовете на заводската общност или накърняват тяхната чест“ или пък когато работещите в предприятието „чрез злоумишлено насъскване на работещите нарушават трудовия мир в предприятието“, или когато заети в предприятието лица „постоянно и лекомислено отправят до комисаря на предприятието необосновани оплаквания и искания или пък упорито се противопоставят на неговите писмени разпоредби или най-сетне, когато членове на съвета на доверените лица съобщават поверителни сведения на лица, които нямат правото да ги получат. Тези простъпки се наказват от един почетен съд, в съставянето на който има меродавно влияние Германския Трудов Фронт; наказанията

биват: предупреждение, строго предупреждение, глоба до 10 000 марки, отстраняване от работа и отнемане на правото за ръководство на предприятие (§ 38). Така че, при едно противонародно държане въпросът за ръководството на предприятието бива решаван не от капитала, а от една външна инстанция, призована да помогне за налагането на социалната справедливост.

Пълномощията, които има почетният съд, напомнят за съдилищата по наследствеността, предвидени в германския закон за наследствеността на селските стопанства (отнемане на стопанството при непочтено държане на селянина!) и за наказанията, които имат право да налагат занаятчийските почетни съдилища (например, отнемане на майсторската титла). През 1939 г. е бил даден ход на 142 дела, от които 119 против ръководители на предприятия. От решените 122 случая, влезли в законна сила, много голям брой от тях са свършили с парични глоби. В седем случая е било отнето правото на обвиняемия да ръководи предприятие. Обстоятелството, че броят на делата, на които е даден ход, не е по-голям, се дължи на първо място на бързото проникване на един истински общностен дух, а освен това и на будността на органите, които бдят за запазване на стопанския мир. През 1937 г. е имало 342 дела, през 1938 г. - 232.

Както посочи д-р Лай в Кил в 1937 г., общността в предприятието не се състои в устройването на фабрични празненства, на които се раздава безплатно „бира, пури и кренвирши“. Всичко това е много хубаво и добро там, където всичко останало е в ред - но то не е съществено. Решаващ е всекидневният дух вътре в предприятието. Всеки, който днес влезе в някое германско предприятие, ще може да установи, колко голяма е промяната в това отношение. На-всякъде е изчезнало онова самоизолиране, в което се намираха хората по времето на прекалено подчертаните противоречия между интересите. Свитостта и боязливостта са изчезнали, отношенията са отношения между свободни хора. Тия промени се отразиха често благоприятно не само върху производството, но успоредно с тях вървяха и чувствителните достижения на социалната политика на предприятието. Както е установил Германският Трудов Фронт след прегледа на правилниците за вътрешния ред на много хиляди предприятия, тия правилници често съдържат най-широки социални предписания, напр., такива за продължаване на изплащането на надницата при болест, за гледането на болни членове на персонала от милосердните сестри на предприятието и пр. Многобройни предприятия са уредили спомагателни фондове или пенсионни каси, други са създали спортни игрища или служебни жилища. Други пък доброволно са разширили закрилата срещу уволнение, която законът дава след едногодишна работа в предприятието (право за оплакване, в случай на незаслужена строгост, право за искане на обезщетение).

2. Професионалните състезания и подборът на най-способните

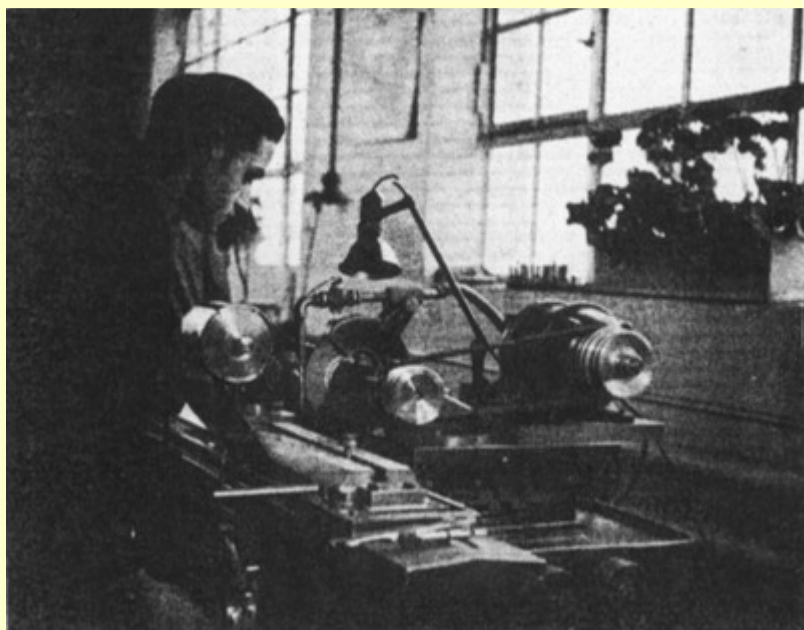
Особени грижи се налагат в множество предприятия за подбора на най-способните работници и чиновници, особено измежду младите, което става чрез организираните от Германския Трудов Фронт в сътрудничество с Хитлеровата младеж общогермански професионални състезания. Те са се състояли досега шест пъти. Тяхната цел, както в истинските спортни състезания, не се състои толкова в постигането на рекордни достижения, колкото в едно всеобщо освежаване. През първата, година в това напълно доброволно състезание са участвували 500 000 младежи. През 1938 г. са участвали 2 800 000 души, от които 800 000 души възрастни.

По професии се определя първенеца на населеното място, на окръга, на областта и на цялата страна. Задачите се поставят така, че да може заедно с практическата сръчност да бъдат доказани и теоретическите познания на състезателя. Целта не е създаването на тесни специалисти, но една многостранна квалификация на основата на широката първоначална подготовка на състезателите. За далновидните ръководители на предприятията се открива възможността с успех да уредят подготовката на прираста на своето предприятие чрез участието му в това националсоциалистическо подкрепяне на даровитите. Така, те могат да настанят на по-удачни места на работа състезателите, които покажат достижения над средните и по такъв начин да им дадат възможности да повишат своята подготовка: ръководителите на предприятия могат да улеснят победителите в състезанията да следват в специалните школи. Протекцията на победителите съвсем не става схематично: ако някой от тях покаже големи теоретически способности, може например, да бъде поставен въпросът за изпращането му във висше училище. Във всеки случай общогерманското професионално състезание се проявява все повече като общ възпитателен фактор и като средство за напълно неплутократичен подбор, който разбива железните прегради, които открай време стесняват външните възможности за развитието на работника. Така като общогерманските професионални състезания са подбрали над 100 хиляди победители, значението им за осъществяването на социалната справедливост не може никак да бъде преувеличено.

3. Борбата на предприятията за по-големи достижения

Едно предприятие, което във всички области изпълнява своя социално-политически дълг и освен това стане пример за професионално възпитание, може да бъде награждено от водача на Германския Трудов Фронт със знака за *„заслуги за образцово професионално образование“*. Освен, това, ръководителят на Германския Трудов Фронт е създал отличителни знаци за полагане на образцови грижи за народното здраве, за, образцови домове и жилища и за образцова подкрепа на националсоциалистическата организация „Сила чрез Радост“ (виж по-долу). Ако едно предприятие е станало във всяко отношение „образец, за подражание за останалите предприятия и сигурно практическо средство за Германския Трудов Фронт“, тогава то може да, поиска, преценката на дейността си чрез областния началник, на Германския Трудов Фронт, въз основа на която областният, водач на Германския Трудов Фронт може да му издаде „областния диплом за отлични достижения“. Водачът на Германския Трудов Фронт представя на Фюрера за отличаване като „примерно националсоциалистическо предприятие“ най-добрите измежду отличилите се по този начин предприятия. И това състезание намери широк отзвук и доведе до общо подобрене на трудовите условия в самите предприятия. В същата посока действат и инициативите на службата „Красота на труда“ при Германския Трудов Фронт, подпомогната от индустриалните надзорни органи, за подобрене на работното място и за създаване навсякъде на добри помещения за почивка, за храна, за измиване и за преобличане. Постигнати са, между другото, безбройни подобрения и в борбата с шума, в създаването на удобни седалища, в предпазването от влага и студ.

**Едно от десетките хиляди образцови места за работа в
днешния Германски Райх**

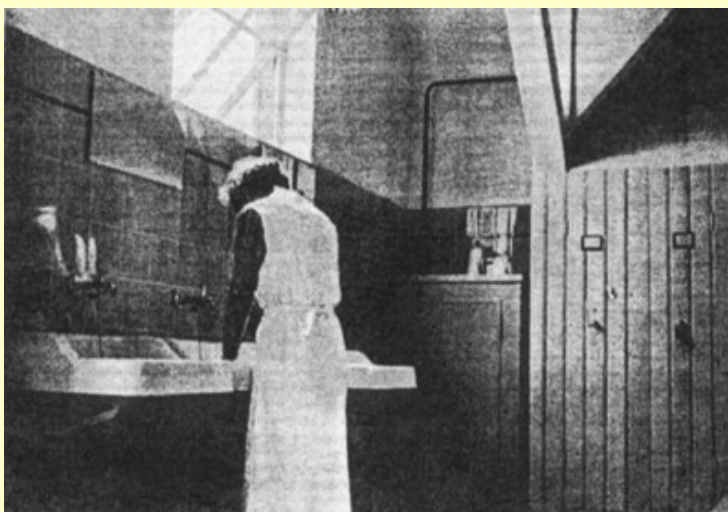
**Работно помещение в един нов
германски завод**

При контролната маса

Жените на работа: в тяхното работно помещение има обилна светлина и въздух

Чистота в завода: Умивалник и помещение за преобличане на работничките в един завод

Добър апетит!

В тази кантина никога не липсва добрия апетит

4. Планомерна политика по отношение на надниците

Напредъкът в положението на германския работник чрез тези нововъведения в предприятията се равнява на едно голямо увеличение на надниците, дори в основата си те представят такова увеличение, макар и без индивидуални добавки към надницата, които са нежелателни за направляване на потреблението. При дадените условия германската политика по отношение на надниците не можеше да има за своя цел повишението на номиналната надница според трудова единица (по време, на парче), както по-рано често правеше синдикалната политика по отношение на надниците, - а трябваше да съсредоточи усилията си за съразмерното заплащане на труда при повишение на производителността и при извънредна работа, През периода от 1929 до 1932 г. седмичният приход беше спаднал с 32 процента, а тарифната надница - с 21 процента. До лятото на 1939 г. седмичният приход се увеличи с 30,6 %, докато надницата на час се е увеличила с около 16%. Със „сковаването на заплатите”, - последица на наредбата за сковаване на цепите през втория четиригодишен план, - това развитие в главните си линии беше спряно. По-производителните предприятия бяха запазили през този период надници, които бяха над най-ниската тарифна надница, без това да е имало в основата си някаква производителност над нормата.

Оказа, се, че индивидуализмът на предприятията по отношение на надниците е твърде съмнителен, макар че някои социал-политици го смятаха отначало за желателен, във връзка със закона за трудовия ред. Параграф 27, алинея 3 от този закон, определяше, че размера на възнаграждението на труда влиза в трудовия ред на предприятието. Обаче практиката още от самото начало измести центъра на тежестта на политиката по отношение на надниците към тарифния ред, който беше дошъл на мястото на някогашните тарифни договори и може да бъде определян от държавните комисари по труда, когато „за защита на заетите в група предприятия, е абсолютно необходимо установяването на минималните условия за уреждането на трудовите отношения” (§ 32). На това почиваше обстоятелството, че със засилването на недостига от работни ръце някои предприятия бяха склонни да плащат по-

привлекателни надници, или когато правното обосноваване на това стана невъзможно със сковаването на надниците, прибягнаха към известно пресилване на други допълнителни достижения в самото предприятие. Затова една наредба на упълномощения за четиригодишния план, от 25 юни 1938 г., разшири пълномощията на комисарите. В последствие те ограничиха свръхтарифните добавки и наложиха необходимостта от предварително одобрение на промените в трудовия ред в предприятията, а най-сетне определиха и нормалните и максималните надници.

Сумата от тия мерки, които служеха на делото на социалната справедливост, тъй като правеха невъзможно едно по-нататъшно разширение на разликата между надниците за еднакви трудови резултати - запази, при същевременно продължение на засилването на производството, индекса на живота, в общи линии, стабилен. Като припомним, че приходите от надници и заплати са нараснали от 25,7 милиарда през 1932 г. на 42,7 милиарда през 1938 г. и че от 1937 г. до 1938 г. средният седмичен приход на един работник се е увеличил от 26,52 марки на 27,84 марки - то тази стабилност се явява като един извънреден успех на четиригодишния план. След благоприятното развитие на жизненото равнище на германския работник през последните години, може да се смята за сигурно, че с новото засилване на производството на стоки за масово потребление след войната това равнище ще бъде повишено още повече.

Във всяко социалистическо народно стопанство борбите на работниците са невъзможни; те са станали безцелни, така като държавата на интересите повече не съществува и са излишни, защото авторитарната държава и без тях прави необходимото и възможното, за да задоволи, в рамките на обществената полза, справедливите искания на отделните членове на народностната общност. Едно сравнение със загубените работни дни в други страни показва, колко голямо е спестяването, което при последна сметка е от полза за покриването на нуждите на народа. През 1938 г. поради стачки и локауты са били загубени: в Англия 1,3 милиона работни дни (през 1937 г.: 3,4!), в Австралия 1,3 милиона, в Индия 9,2 милиона, в Съединените Щати - 9,1 милиона (в 1937 г. - 28,4 милиона, от 1933 г. до 1938 г. около 103 милиона!). Германия, Италия, Испания и някои други страни са напълно осигурени против такива загуби. Формата, в която се извършва без конфликти уреждането на трудовите условия и ликвидирането на евентуално появилите се трудности и напрегнати състояния, е уредена от Закона за трудовия ред. Гаранцията за спокойния ход на работата е дадена в сътрудничеството между ръководителя на предприятието и съвета на доверените, във възпитателната и изравнителна дейност на Германския Трудов Фронт и в пълномощията на държавните комисари. Тарифният ред придоби господстващо значение особено при определянето на надниците. Бившите колективни договори между работодателите и синдикатите бяха превърнати през 1933 г. в тарифни договори, зад които стои целият авторитет на държавата, те бяха постепенно доизградени и подобрили или заменени с нови, по-благоприятни тарифни постановления. През 1937 г. са били регистрирани, като още съществуващи, 49 общогермански тарифни договори и 436 окръжни и местни тарифни договори. От началото на 1934 г. до средата на 1936 г. бяха издадени вече над 1200 тарифни постановления. През следващата година бяха новооформени 979 случая. Участието на Германския Трудов Фронт в това дело е твърде значително.

5. Германският Трудов Фронт

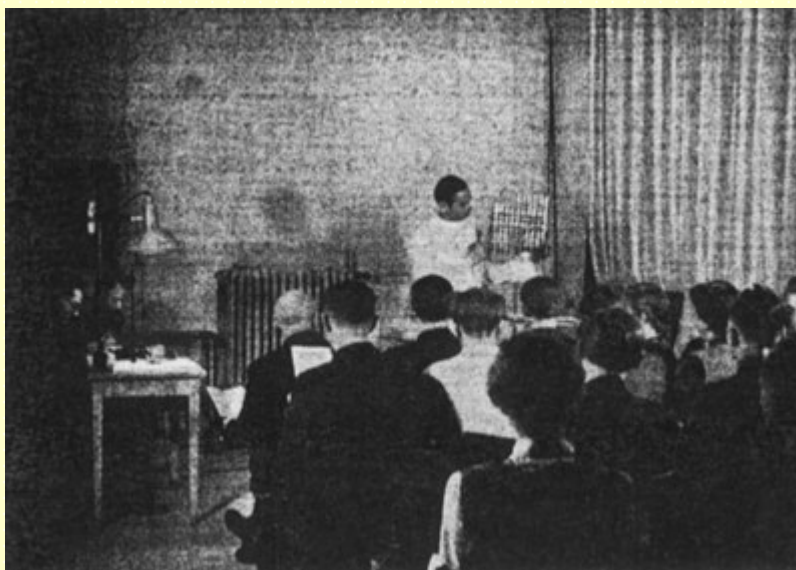
Изобщо, голям дял от работата се извършва от Германския Трудов Фронт, без това да е известно на по-широката общественост. На много места в нашето изложение ние посочихме меродавното сътрудничество на тази 20-милионна организация. Навред в законодателството и в социалното управление тя участва със своите съвети, влияе върху състава на всички институции с трудово-правни задачи, организира професионалните състезания и борбата на предприятията за достижения, възпитава персонала на предприятията в чувството на дълг спрямо народната общност и е живата душа на цялото социалистическо преустройство. Той не е юридически наследник на синдикатите и на сдруженията на работодателите, макар че прие в себе си техните членове. „Тия две организационни форми на времето си бяха необходими по силата на историческото развитие. В стопанството не можеше да се мине без подобни сдружавания, които определяха условията на труда, макар и само за няколко години и за отделни области на труда, както и за отделни стопански пространства.

Да, би се появил хаос, ако милионите отделни работници чрез своите професионални организации не бяха станали реални стопански субекти, които можаха да проведат възпитанието в отговорност, под светлината на прожекторите на обществената критика. Никой, който наистина познава историята на германското работническо движение, няма да отрече, че теориите за класовата борба в политиката щяха да буйстват до основното самоунищожение на нацията, ако не носеха в себе си нуждата от самоограничение, дадена в крайно трезвите факти на разбирателството чрез колективните договори. Но тази работа на синдикатите и на работодателските съюзи стигна до мъртва точка. Непрестанното заангажиране на третейските инстанции доказва, че съществува боязън пред поемането на отговорност, че се поражда застой в старите идеи за безплодни пазарлъци около номиналната надница, че липсва фантазия, че се появява умора, която все по-дълбоко сломяваше тъкмо тия, които се надяваха на едно органическо по-нататъшно развитие на синдикалната система. А задачата да се попречи на атомизирането на работническото в разпокъсани жертви на „свободния трудов договор“ си оставаше. Националсоциализмът схвана тази задача. Той не наля „ново вино в стари бъчви“, но и не разтури нищо, без да създаде новото от собствения си дух. Така беше създадеш” Германският Трудов Фронт, който пое остатъка от борбата срещу либерализма на договорите, като с нови сили я изнесе към нови цели, при което, естествено, трябваше да бъдат променени и средствата. Насоката към германския социализъм в духа на народностната общност преминава през цялата безкрайно многостранна работа на Германския Трудов Фронт.

И собствените предприятия на Германския Трудов Фронт, - общо към 65, с клоновете им над 100, - служат на този практически социализъм; така напр. Банката на германския труд, а. д., осигурителните компании („Дойчер ринг” и „Фолксфюрзорге”), множество дружества за строеж на жилища и колонии, няколко известни книгоиздателства, както и ония предприятия, които служат на специалните задачи на присъединената към Германския Трудов Фронт, Националсоциалистическа организация „Сила чрез радост”. На нея са възложени грижите за използване и организиране свободното време на работника.

Тъкмо на свободното време в Третия Райх се обръща много по-голямо внимание, отколкото в която и да било друга страна в света. По силата на една вътрешна необходимост! Един социализъм, в основата на който лежи германската идея за

свободата, трябваше, естествено, да пристъпи и към свободното от работа време с въпроса за свързването му с ценностите на общността. Така се стигна до използването на паузите между работата в предприятието, при което бе повишена стойността им при отпочиването на работника (концерти, радиопредавания в предприятието, спорт); така се стигна до използване на предпразничните вечери с грижи за изкуството, за народното образование, за радостно прекарани часове в доброволни общи срещи: към обогатяването на преживяванията през свободните от работа дни чрез общи народни изleti или чрез семейни пътувания с моторна кола - за тия пътувания заводите за народни автомобили о.о. д-во произвеждат безпримерно евтини и доброкачествени автомобили; и най-сетне - към най-добро използване на отпуските чрез пътешествията със „Сила чрез радост”.

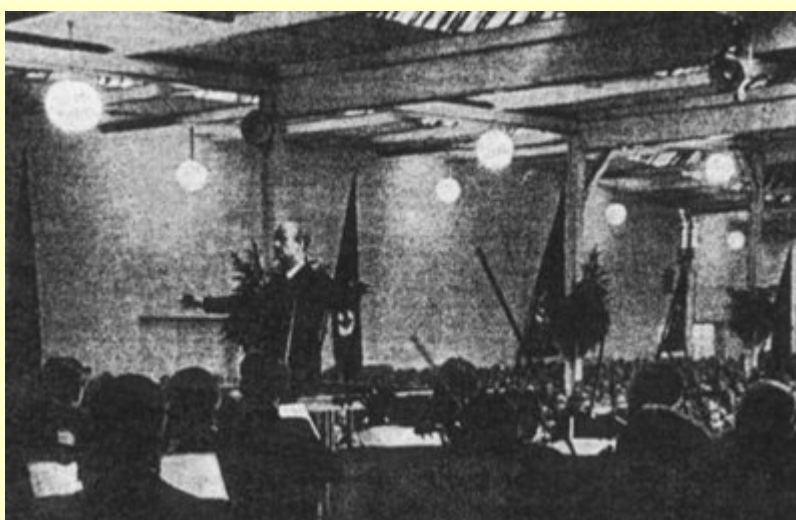
**Германското народопросветно дело. Един научен курс
за работници от различни специалности**

**Посещение на един берлински музей чрез организацията „Сила чрез радост”.
Участващите, в това посещение разглеждат с най-голям интерес една скулптура
от Готфрид Шадо**

Художествена изложба в една фабрика В по-големите заводи се устройват художествени изложби от организацията „Сила чрез радост”

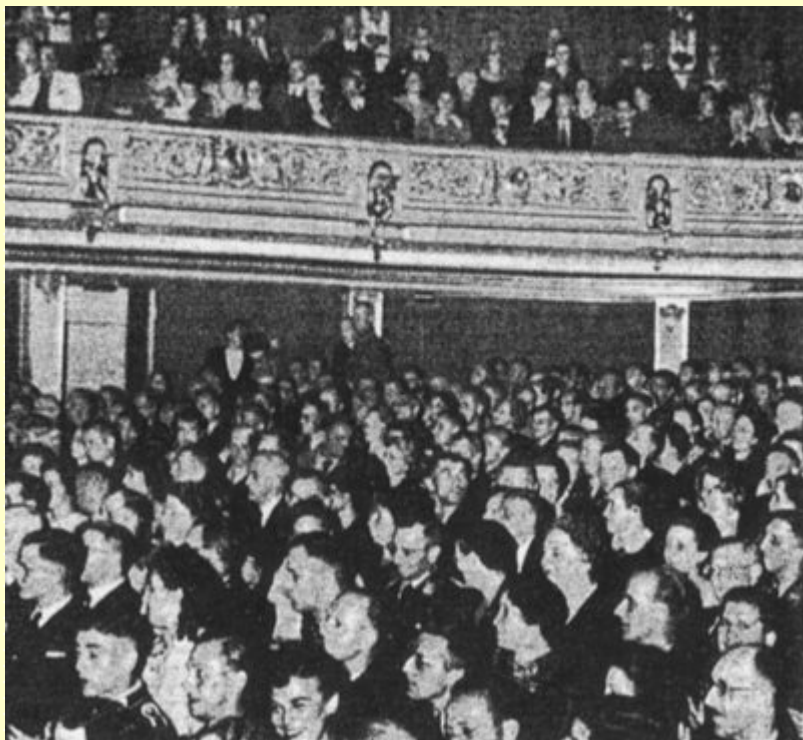

Подчертана общност в заводите. Работодатели и работници участват заедно на едно тържество; държавният съветник проф. Фуртвенглер дирижира един концерт през време на почивка в един завод

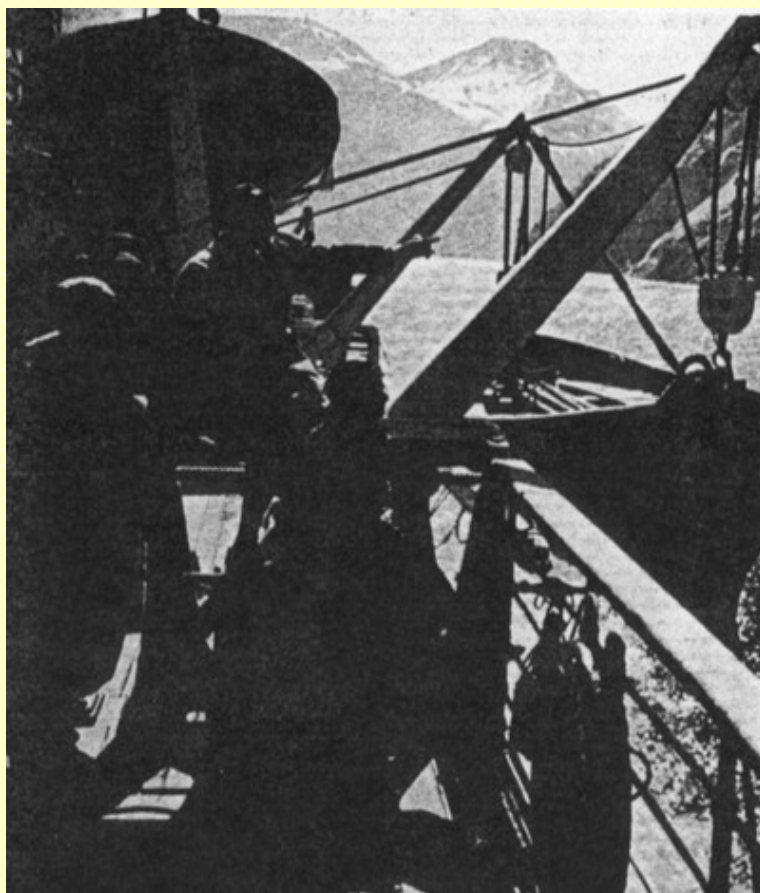

Концерт в една фабрика, едно приятно развлечение

Със „Сила чрез радост” в Държавната Опера

Преди войната, предизвикана от Англия: Мирни германски работници на екскурзия в Норвегия с параход на организацията „Сила чрез радост”

Народният автомобил.

Този автомобил не струва дори 1 000 райхсмарки. Германският Трудов Фронт го продава на спестителите от организацията „Сила чрез радост”

Отпуската, право на която гарантира фабричната общност, е установена от тарифните постановления и от тия за реда в предприятието. Няма вече работник, дори бил той сезонен, който да няма своята годишна отпуска, по време на която той получава надницата си. Този напредък може да бъде достойно преценен, като си припомним човек, колко бавно се е налагал по-преди този дял от закрилата на труда. Може би, индустрията би се спасила от някои - стачки, ако дните на трудовите борби и на безработицата не представяха един мрачен „заместник” на така необходимата за тялото отпуска. През 1938 г. националсоциалистическата общност „Сила чрез радост” оформи в пътешествия отпуските на не по-малко от 10 милиона германци, които можаха да посетят всички области на общогерманското отечество, италианската Ривиера и със собствените кораби на „Сила чрез радост” да пътуват до Норвегия, в Средиземното море, до Мадейра. Разноските можаха да бъдат удивително ниски, така че 58% от пътуващите бяха от средата на работническото. Това разширение на кръгозора донесе на германския работник едно неизмеримо вътрешно обогатяване. Същевременно то засили неговата гордост, че е член от народностната общност на

Третия Райх¹. Не по-малко го въодушеви идеята за народния автомобил, чиято гениална конструкция за по-малко от 1 000 марки дава един автомобил, който може да издържи всяко сравнение със скъпите коли на частната индустрия.

Оформянето на времето след напускане на работа чрез национал-социалистическата общност „Сила чрез радост“ обхвана през 1938 г. около 54,6 милиона участници в най-разнообразните инициативи, между другото и 14 милиона посетители на театрите. Прикрепената към „Сила чрез радост“ Германска организация за народно образование е подържала 325 местни школи за народно образование и 5 260 библиотеки; със своите 108 000 мероприятия тя е просветила и зарадвала 6,3 милиона души. Тия огромни цифри показват грижите на национал-социалистическата общност „Сила чрез радост“ за културата; тях най-добре ще може да ги разбере онзи, който познава отблизо дребната работа в това отношение и затова знае и трудностите, които на много места трябва да бъдат преодоляни.

Затова, може би, е позволено с няколко сравнителни данни да изясним, като единствен и случаен пример, културната работа в едно малко градче с 5 000 жители в Холщайн. В това градче през последните три зими е имало по 6-8 театрални представления, посетени средно от по 300 души. Играл са, отчасти от любители, долногермански пиеси от Хиприхс, Буне и др., отчасти пък от съответния областен театър и от един голям градски театър общогермански произведения, между които няколко съвременни комедии, но също така и „Фауст“, „Мина фон Барнхелм“, „Призраци“, „Пред залез слънце“, „Изабела Испанска“ и „Народът на ледовития океан“. Освен това, са били устроени още симфонични концерти, концерти от камерна музика (отчасти изпълнени от известни музиканти), няколко висококачествени „пъстри вечеринки“ („Германска Австрия“, „Судетската област е германска“), няколко специални представления на естраден театър, кино и няколко хорови концерти от светска и духовна музика. В това малко градче са чели свои творби следните известни, германски поети: Ханс Фридрих Блунк, Карл Хайнрих Вагерл, Хайнц Щегувайт, Фридрих Боденройт, Ервин Витцок. Освен това, организирани са били групи за домашна музика, също така и фотографски, библиофилски, градинарски и други групи, а отделът за народно образование при „Сила чрез радост“ е организирал курсове за чужди езици (италиански, датски, френски, английски), отделни сказки от университетски професори и други специалисти, посещения на предприятия, екскурзии и културни пътувания. Всички тези инициативи са били живо посещавани от всички народни слоеве. Този случайно взет пример дава да се разбере, какво означава за културното самопознание на Германия числото: 60,9 милиона участници в мероприятията на националсоциалистическата организация „Сила чрез радост“ (служби: „След работно време“ и „Германска организация за народна култура“). Това е истинска мобилизация на всички пародии сили, които обичат културата.

Освобождение от всякакво пролетаризиране

С културната си работа и с другите си големи постижения националсоциалистическата общност „Сила чрез радост“ влияе също така далеч извън кръга на собствените си членове. С това тя служи на целия народ. И с това тя увенчава

---

¹ Излетите и екскурзиите на младежта се подтикват с организирането на младежките хижи. Преди избухването на войната имаше около 2 000 хижи със 158 000 легла. Броят на пренощуванията е бил в 1938 г. 8,7 милиона; германските младежки хижи са били използвани и от 216 000 чужденци.

същевременно огромната сграда на германската социална политика. Защото, къде би могло да намери по-дълбок израз пълното включване на работничеството в народностната общност, ако не в това, че работничеството нищо не получава даром и не изгражда нищо само за себе си, а само се отдава в дар на целия народ и дава възможност на голямата организация, в която то се е вляло, да работи за всички германци? Една социална политика, която по такъв начин се влива в социализма, стои вън от споровете около понятието за „свободата“ на господин Жуо. Движението, което осъществява германският социализъм, може да гледа на вечни борци за „пролетарската“ свобода и на ония работодатели, които все още са замръзнали в отживелите времето си представи за свободата, с думите от втората част на „Фауст“:

*„Те уж се борят все за свободата –
А всъщност, виж ги: роби срещу роби.“*

И ако се запита, с какво се отличава, в действителности, новото положение на германския работник от положението на работниците в повечето други страни и от предишното положение в самата Германия - ще отговорим: с освобождаването от всякакво пролетаризиране - както в своето собствено съзнание, така и в съзнанието на целия народ. Социалната политика на Бисмарк, Берленш, Посадовски възпря действителното пролетаризиране на германския работник. Националсоциализмът отстрани стопанското своеволие, изхождайки от идеята за германската свобода, той преобрази трудовите отношения и живота на всички трудещи се. Тъй като робуването под тежестта на стопанските факти и под пролетарската идеология е премахнато, в Германия отново се роди идеята за радостно служене, която днес с безусловна сила определя положението на работника:

*„А който се стреми да бъде нещо –
Той трябва да работи и да служи.“*

Гьоте („Тасо“)